

**JESAJA NET EEN BOEK?
DIE PENDULUM SWAAI TERUG**

deur

STEPHANUS IGNATIUS CRONJÉ

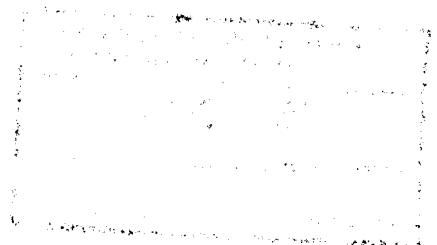
**Voorgelê ter gedeeltelike vervulling van die vereistes
vir die graad**

DOCTOR DIVINITATIS

**in die
Fakulteit Teologie (Ned Geref Kerk)
Departement Ou Testament
aan die
Universiteit van Pretoria**

**Promotor: Prof. W.S. Boshoff
Mede-promotor: Prof. J.H. le Roux**

**PRETORIA
April 2002**

OPDRAG

Hierdie studie word met liefde opgedra aan **ENGELA**

Sy het waarskynlik die swaarste gedra aan die las van hierdie studie.
Ek is haar baie dank verskuldig vir die aanmoediging, geduld en opoffering.

Ek besef dat die pad dikwels vir haar frustrerend was.

Die grootste dank aan haar gaan egter vir die ses maande in Londen en die
geleentheid wat sy my, deur haar bekwaamheid in haar eie beroep,

gebied het om in die British Library navorsing te doen.

Dit sal altyd vir my die hoogtepunt van my navorsing bly.

INHOUDSOPGAWE

VOORWOORD	ix
AFKORTINGS	xii
HOOFSTUK 1: PROBLEEMSTELLING EN HIPOTESE	
1.1 PROBLEEMSTELLING	1
1.1.1 DIE AGSTE-EEUSE PROFEET JESAJA EN DIE BOEK WAT SY NAAM DRA	1
1.1.2 HISTORIES-KRITIESE NAVORSING EN DIE BOEK JESAJA	3
1.1.3 REAKSIE OP DIE HISTORIES-KRITIESE BENADERING UIT KONSERWATIEWE GELEDERE	9
1.1.4 DIE HISTORIES-KRITIESE BENADERING: BOUSTENE VIR NUWE BENADERINGS	11
1.2 HIPOTESE	14
HOOFSTUK 2: VOORONDERSTELLINGS EN WERKWYSE	
2.1 KONTEKS EN APRIORI	18
2.2 TWEE PERSPEKTIEWE: "SLAGOFFER" VAN DIE OU TESTAMENTIESE WETENSKAP IN SUID-AFRIKA	21

2.3	EKSEGETIESE METODE	23
2.4	WERKWYSE	25

HOOFSTUK 3: DIE AGSTE EEU IN DIE OU NABYE OOSTE

- 'N HISTORIESE OORSIG

3.1	INLEIDING	29
3.2	PRIMÊRE BRONNE	32
3.3	DIE EINDE VAN 'N ERA	35
	<i>EKSKURSIE 1: DATERING VAN DIE KONINGS VAN</i>	37
	<i>ISRAEL EN JUDA</i>	
3.4	DIE OPKOMS VAN ASSIRIË AS WÊRELDMAG	40
3.5	DIE BELANGRIKHEID VAN SIRO-PALESTINA	42
3.6	ASSIRIESE VELDTOG IN SIRO-PALESTINA	44
3.7	SIRO-EFRAIMITIESE OPSTAND	46
3.8	DIE NOORDRYK: 'N LAASTE OPSTAND EN DIE	50
	VAL VAN SAMARIA	

HOOFSTUK 4: JUDA IN DIE AGSTE EEU EN DAARNA

- 'N HISTORIESE OORSIG

4.1	DIE POSISIE VAN DIE SUIDRYK	53
4.2	KONING HISKIA SE TROONBESTYGING	55
4.3	KONING HISKIA IN PERSPEKTIEF	57

4.4	ANTI-ASSIRIESE OPTREDE EN HISKIA SE ROL	58
4.5	HISKIA SE HERVORMINGS	62
4.6	SANHERIB KONSOLIDEER SY MAG	66
4.7	SANHERIB SE ANNALE	66
4.8	SANHERIB SE DERDE VELDTOG	67
	<i>EKSKURSIE 2: SANHERIB EN PALESTINA</i>	68
	<i>– EEN OF TWEE VELDTOGTE?</i>	
4.9	JUDA WORD BINNEGEVAL	77
4.10	DIE BELEG VAN JERUSALEM	79
4.11	DIE VERDERE LOT VAN DIE SUIDRYK	84
4.12	DIE WAARDE VAN HIERDIE HISTORIESE RAAMWERK EN DIE BYDRAE DAARVAN TOT DIE EKSEGETIESE PROSES	87
 HOOFSTUK 5: JESAJA 36-39 – 'N LITERÊRE PERSPEKTIEF		
5.1	INLEIDING	90
5.2	WATTER TEKS?	91
5.3	DIE TEKS EN TEKSKRITIEK	95
5.4	DIE JESAJA-ROL VAN QUMRAN	98
5.4.1	DIE BYDRAE VAN DIE ONTDEKKINGS BY QUMRAN IN DIE ALGEMEEN	98
5.4.2	DIE JESAJA-ROL (1 QIsa^a) EN SY BYDRAE TOT DIE ONDERHAWIGE NAVORSING	101

5.5	AFBAKENING VAN JESAJA 36-39	103
5.6	GATTUNG VAN DIE TEKS	108
HOOFSTUK 6: DETAILKSEGESE VAN JESAJA 38		
6.1	INLEIDING	114
6.2	DIE KEUSE VAN JESAJA 38 EN 39 – MOTIVERING	115
6.3	JESAJA 38:1	117
6.3.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	117
6.3.2	VERTALING	118
6.3.3	TEKSTUELE GEGEWENS	118
6.4	JESAJA 38:2 EN 3	123
6.4.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	123
6.4.2	VERTALING	124
6.4.3	TEKSTUELE GEGEWENS	124
6.5	JESAJA 38:4-6	126
6.5.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	126
6.5.2	VERTALING	127
6.5.3	TEKSTUELE GEGEWENS	128
6.6	JESAJA 38:7 EN 8	131

6.6.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	131
6.6.2	VERTALING	134
6.6.3	TEKSTUELE GEGEWENS	134
	<i>EKSKURSIE 3: DIE SOGENAAMDE HISKIALIED</i>	137
6.7	JESAJA 38:21 EN 22	143
6.7.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	143
6.7.2	VERTALING	144
6.7.3	TEKSTUELE GEGEWENS	144
 HOOFSTUK 7: DETAILKSEGESE VAN JESAJA 39		
7.1	INLEIDING	147
7.2	JESAJA 39:1 EN 2	148
7.2.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	148
7.2.2	VERTALING	150
7.2.3	TEKSTUELE GEGEWENS	151
7.3	JESAJA 39:3 EN 4	155
7.3.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	155
7.3.2	VERTALING	156
7.3.3	TEKSTUELE GEGEWENS	156

7.4	JESAJA 39:5-7	159
7.4.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	159
7.4.2	VERTALING	160
7.4.3	TEKSTUELE GEGEWENS	160
7.5	JESAJA 39:8	163
7.5.1	TEKSKRITIESE NOTAS EN LEKSIKALE AANGELEENTHEDE	163
7.5.2	VERTALING	163
7.5.3	TEKSTUELE GEGEWENS	163
7.6	DIE WAARDE VAN HIERDIE DETAILEKSEGETIESE STUDIE EN DIE BYDRAE DAARVAN TOT DIE EKSEGETIESE PROSES	165
7.7	DIE WAARDE VAN DIE DIAKRONIESE ÉN SINKRONIESE PROSES – WAAR LAAT DIT DIE LESER NOU?	168
7.7.1	TERUG NA DIE GESKIEDENIS	168
7.7.2	DIE NA-EKSILIESE GEMEENSKAP IN JERUSALEM AS MOONTLIKE GEHOOR VIR JESAJA 38-39	169
	<i>EKSKURSIE 4: JESAJA 36-39 EN 2 KONINGS 18-20</i>	172
	<i>- WIE WAS EERSTE?</i>	

HOOFSTUK 8: DIE VYFDE EEU IN DIE OU NABYE OOSTE

8.1	PROBLEME MET DIE SKRYF VAN 'N HISTORIESE OORSIG VAN DIE VYFDE EEU VOOR CHRISTUS	176
8.2	DIE AANBREEK VAN 'N NUWE ERA	180
8.3	DIE POLITIEKE BESTUUR VAN JUDA	187
8.4	DIE POLITIEKE BESTUUR VAN JUDA – GEVOLGE	189
8.5	TERUGKEER NA JUDA EN DIE HERBOU VAN DIE TEMPEL	191
8.6	DIE HOORDERS VAN DIE TEKS IN SY HUIDIGE VORM EN POSISIE IN JESAJA – 'N VERDEELDE GEMEENSAP <i>EKSKURSIE 5: ESRA EN NEHEMIA</i>	198 200
8.7	PRIMÊR TWEE STROME	202
8.8	SINKRETISME VERSUS MONOTEÏSME	204
8.9	DIE INVLOED VAN DIE KONFLIK OP DIE REDAKSIE GESKIEDENIS VAN JESAJA	206

HOOFSTUK 9: SAMEVATTING VAN DIE NAVORSINGS- RESULTATE VAN HIERDIE STUDIE

9.1	INLEIDING	209
9.2	NAVORSINGSGESKIEDENIS VAN DIE BOEK JESAJA	212
9.3	HISTORIESE PERSPEKTIEF	214

9.4	LITERÊRE PERSPEKTIEF	216
9.5	TERUG NA ('N) HISTORIESE KONTEKS	219
9.6	ENKELE VOORLOPIGE GEVOLGTREKKINGS	220
9.7	DIE BOODSKAP VAN JESAJA 38 EN 39 IN SY HUIDIGE VORM EN PLEK IN DIE BOEK JESAJA	222
9.8	JESAJA – NET EEN BOEK? DIE PENDULUM SWAAI TERUG	223
	OPSOMMING	226
	SUMMARY	229
	BRONNELYS	232

VOORWOORD

In die proses om hierdie studie te voltooi het ek beide eensaamheid en gemeensaamheid ervaar. Eensaamheid omdat dit 'n selfopgelegde taak is waarvoor ek alleen verantwoordelikheid kan neem. Gemeensaamheid omdat daar 'n verskeidenheid mense is wat moeite doen om jou worsteling te probeer begryp of, vir die wat al daar deur is, om jou moed in te praat.

Wat hier op papier gestalte gekry het, het 'n lang voorgeskiedenis. 'n Geskiedenis wat begin met my ouers wat my deur woord en met daad aan die God van wie die Bybel getuig, bekend gestel het. Daar was Eddie le Roux wat my as eerstejaarstudentjie laat voel het ek raak die grootste waarhede kwyt. My vrou, Engela, wat my telkens weer uitgedaag het om die vryheid wat ek in my geloof en teologie ervaar te laat grondvat. André van Niekerk wat met sy weersin in oppervlakkige teologie my altyd uitgedaag het om in die gemeente noukeuriger, dog eenvoudiger, te formuleer.

Dosente kan daartoe bydra dat sommige studente nooit 'n aanvoeling vir 'n bepaalde vak ontwikkel nie. Dosente kan deur hul entoesiasme by studente 'n liefde kweek vir 'n bepaalde vak. André Bartlett het die vuurtjie wat met hierdie studie steeds groter begin brand het in sy Hebreeuse klasse aan die brand gestee. Na hom het talle dosente uit verskillende departemente my geloof en my lewe verryk.

Daar was talle ander vriende binne en buite die akademiese wêreld wat met entoesiasme navrae gedoen en aangemoedig het. Dit het my laat aanhou en daarom, baie dankie. Dankie aan professor Wim Beuken wat dele van sy nuwe Jesaja-kommentaar aan my beskikbaar gestel het nog voordat die manuskrip by die drukkers was. Dankie ook vir ons heerlike gesprekke by twee OTWSA kongresse.

Ek is my promotors baie dank verskuldig. Eerstens professor Willem Boshoff wat ingestem het om, na professor Riempies Prinsloo, my eertydse promotor se ontydige dood, my verder deur die proses wat hom in hierdie studie voltrek het te begelei. Vir sy entoesiasme, opoffering en vriendskap sal ek professor Boshoff altyd dankbaar bly. Professor Riempies Prinsloo se dood was vir my persoonlik 'n terugslag. Ek sal hom altyd onthou vir sy absolute toewyding aan die studente wat onder hom studeer het. Dankie aan professor Jurie le Roux wat na sy kollega se afsterwe altyd vir my beskikbaar was. Hy en professor Ferdinand Deist het waarskynlik die grootste bydrae gelewer tot die ontwikkeling van my teologiese denke as volwasse student, veral wat betref die Bybelse geskiedenis.

Aan die Nederduitse Gereformeerde Gemeente Jakaranda in Pretoria; dankie vir studieverlof; dankie vir heerlike werksomstandighede; bowenal dankie vir die ruimte wat ek by julle ervaar om my teologiese denke te slyp. 'n Spesiale woord van dank aan Tannie Charlé Heydenreich en Chris Leipoldt vir ure en ure se proeflees. Dankie aan Jim Huston vir sy hulp met die *Summary* aan die einde van hierdie studie.

Aan my kollega, doktor Gawie Thirion, dankie vir jou vriendskap, ondersteuning en hulp. Dankie vir die oorgawe waarmee jy die verantwoordelikheid van alleen in 'n gemeente staan op jou geneem het tydens my en Engela se verblyf in Londen. Ek besef dat dit, saam met jou verantwoordelikhede by die Suid-Afrikaanse Polisie Diens, baie van jou gevra het.

Baie dankie aan my familie, vriende en talle gemeentede wat soveel belangstelling getoon het in dit waarmee ek besig was en my dikwels aangespoor het om dit waarmee ek besig was tot voltooiing te bring.

Dankie aan my liewe vrou, Engela. Vir haar was hierdie studie amper 'n groter bron van spanning as vir my. Tog het sy geduldig gebly, bly aanmoedig en steeds verstaan as ek moes werk wanneer daar iets anders op ons program was wat sy eerder wou doen. Die las van voltyds in die bediening staan en dan nog 'n studie soos hierdie te wil voltooi vra baie. Engela moes meermale die spit afbyt. Dankie, en nogmaals dankie aan haar. Jou liefde is vir my oneindig baie werd.

Aan die God met wie ek in hierdie studie geworstel het, kom al die eer toe. Vir krag en genade wat ek oorfloedig ervaar het en steeds ervaar dank ek Hom.

LYS VAN AFKORTINGS

AB	The Anchor Bible
ANEP	<i>Ancient Near East in Pictures</i> , ed. JB Pritchard, 1954 (Princeton: Princeton University Press)
ANET	<i>Ancient Near Eastern Texts</i> , ed. JB Pritchard, 1950 (Princeton: Princeton University Press)
ARAB	<i>Ancient Records of Assyria and Babylonia</i> , Luckenbill, DD Volume II. Historical Records of Assyria
ATD	Das Alte Testament Deutsch
BAR	Biblical Archaeology Review
BASOR	Bulletin of the American Schools of Oriental Research
BAT	Die Botschaft des Alten Testaments
BGSA	Die Bybelgenootskap van Suid-Afrika
BHS	<i>Biblia Hebraica Stuttgartensia</i> , eds. Elliger, K & K Rudolph, 1977 (Stuttgart: Deutsche Bibelstiftung)
BKAT	Biblischer Kommentar Altes Testament
bv.	byvoorbeeld
BZAW	Beiheft zur Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft
COT	Commentary on the Old Testament
ed.	editor
ed	edition

ekv.	enkelvoud
ens.	ensovoorts
et al.	et alii
e.v.	en volgende
FOTL	The Forms of the Old Testament Literature
Gen.	Genesis
Hers uitg	Hersiene uitgawe
HKAT	Handkommentar zum Alten Testament
HTS	Hervormde Teologiese Studies
JB	Jerusalem Bible
JBL	Journal of Biblical Literature
Jer.	Jeremia
Jes.	Jesaja
JETS	Journal of the Evangelical Theological Society
JNES	Journal of Near Eastern Studies
JNSL	Journal of Northwest Semitic Languages
JSOT	Journal for the Study of the Old Testament
JSOTSS	Journal for the Study of the Old Testament Supplement Series
KAT	Kommentar zum Alten Testament
Kon.	Konings
Kron.	Kronieke
L	Codex Leningradensis B19 ^A
LXX	Septuaginta

MT	Massoretiese Teks
NAV	Nuwe Afrikaanse Vertaling van die Bybel (1983) Sesde uitgawe 1986 (<i>met herformulerings</i>)
NEB	New English Bible
NGTT	Ned Geref Teologiese Tydskrif
NICOT	The New International Commentary on the Old Testament
o.a.	Onder andere
OTE	Old Testament Essays
OTL	Old Testament Library
OTWSA	Ou Testamentiese Werkgemeenskap van Suid-Afrika
POT	De Prediking van het Oude Testament
Ps.	Psalms
RSV	Revised Standard Version
red.	Redakteur
rev	Revised
SBT	Studies in Biblical Theology
SJOT	Scandinavian Journal of the Old Testament
SJT	Scottish Journal of Theology
ST	Studia Theologica
u.a.	und andern
vC.	voor Christus
vgl.	vergelyk
vols.	volumes

vr.	vroulik(e)
VT	Vetus Testamentum
WBC	World Biblical Commentary
ZAW	Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft
1QIsa ^a	Eerste Jesaja-rol wat by Qumran ontdek is
1QIsa ^b	Tweede Jesaja-rol wat by Qumran ontdek is